

SXEDIO.859

19.8.1964: ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΚΑΘΑΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΤΥΛΛΗΡΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΣΤΑΣΙΑΣΤΕΣ

Σαν Κόπασε η θύελλα που προκάλεσε στο νησί η τουρκική εισβολή στην Τηλλυρία στις **8 Αυγούστου 1964**, η Μαίρη Λατσιά, συντάκτις της εφημερίδας Ο ΑΓΩΝ, διενήργησε μια μεγάλη έρευνα γύρω από την κρίση στην περιοχή και τις επιχειρήσεις της Εθνικής Φρουράς.

Η έρευνα δημοσιεύθηκε σε συνέχειες στην εφημερίδα αρχίζοντας από τις **19 Αυγούστου 1964**:

4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1964: Οι τουρκοκύπριοι στασιαστές συνεχίζουν τις προκλήσεις. Κτυπάνε τον άμαχο πληθυσμό και εμποδίζουν τις συγκοινωνίες. Η Τηλλυριά δεν μπορεί να ανεχθή αυτή την κατάσταση για πολύ καιρό ακόμη. Η τώρα ή ποτέ.

5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1964: Οι στασιαστές κτυπάνε το σχολείο και το αρχηγείο της Εθνοφρουράς στα Πηγαίνια με όλμους αμερικανικού τύπου. Το Ελληνικό Κυπριακό Τάγμα **206** είναι έτοιμο για δράση. Στις έξη το απόγευμα απαντά για πρώτη φορά στα πυρά των εχθρών. Μια ώρα αργότερα Σουηδοί στρατιώτες της Ειρηνευτικής Δυνάμεως των Ηνωμένων Εθνών επεμβαίνουν προς κατάπαυση του πυρός.

Η νύκτα απλώνει τα σκοτεινά πέπλα της γεμάτη μυστήριο. Κανείς δεν ξέρει τι μπορεί να κρύβη τούτη η βραδιά του Αυγούστου. Την Νίκη ή τον Θάνατο; Η νίκη τόσο αβέβαιη και ο θάνατος τόσο κοντά...Κανείς όμως δεν χάνει το θάρρος του. Περιμένουνε ολοι. Περιμένουνε τη μεγάλη στιγμή. Οι Τούρκοι δεν θέλουν να καταλάβουν τι σημαίνει κατάπαυση του πυρός και συνεχίζουν όλο το βράδυ της **5ης Αυγούστου** το τραγούδι του θανάτου. Αυτοί είναι οι κυρίαρχοι της περιοχής.

Ακόνι, Λωρόβουνος, Μάλη, Βουνί, Φιλοκάστρι και τόσα άλλα υψώματα βρίσκονται στα χέρια τους. Ως πότε όμως;

Η καρδιά της Τηλλυριάς βογγάει. Οι απλοί άνθρωποι της ζητάνε λίγο ελεύθερο αέρα ν' ανασάνουν. Κανείς δεν μπορεί να τους αρνηθή αυτή την απαίτηση τους, κανείς δεν έχει το δικαίωμα να τους κλείση το στόμα για να μην λένε το δίκαιο τους.

Δική τους γη, γη πέρα για πέρα, ελληνική, δικός τους και ο ουρανός, δικά τους όλα και να μην μπορούν να τα έχουν να μην μπορούν να αναπνέουν ελεύθερα.

Οι Τούρκοι στασιαστές για μήνες τώρα δεν κάνουν τίποτ' άλλο παρά να τους σφίγγουν όλο και πιο πολύ την θηλειά στο λαιμό...

6η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1964: Οι ηρωϊκοί μας εθνοφρουροί αντεπιτίθενται. Χαράματα ακόμη και όμως η μάχη φθάνει στο κατακόρυφο.

ΩΡΑ 5.30 πρωινή: Ο Διοικητής της περιοχής Πηγαϊνιών επαναλαμβάνει για τελευταία φορά: "Παιδιά μην ξεχνάτε πως κάθε ένας από σας είναι και ένας κρίκος στην αλυσίδα που θα δέση την Κύπρο με την Ελλάδα μας. Μην το ξεχνάτε αυτό. Λαμπρύνετε λοιπόν αυτή την αλυσίδα με την ανδρεία σας. Ελευθερία ή θάνατος. Λεβέντες εμπρός".

Και ώρμησε τότε η ελληνική κυπριακή αρετή για την καστάκτηση της νίκης.

ΑΚΟΝΙ: Ενα από τα ισχυρότερα οχυρά των Τούρκων. Ενα φρούριο "απόρθητο". Το ύψωμα αυτό που οι στασιασταί χρησιμοποιούσαν για να ελέγχουν τα γύρω Ελληνικά χωριά, το ύψωμα που ήταν γι' αυτούς οχυρωμένη φωλιά, δεν χρειαστήκανε οι ηρωϊκοί εθνοφρουροί μας παρά μονάχα μερικές ώρες για να το καταλάβουν.

Η αντίσταση των εχθρών υπήρξε πεισματώδης, αλλά οι Έλληνες δεν είναι συνειθισμένοι να υποκύπτουν.

Η βορειοδυτική πλευρά του υψώματος ΑΚΟΝΙ ήταν επιτέλους δική μας.

Ο αγών συνεχίστηκε όλη τη μέρα και σ' όλο το πλάτος των υψωμάτων. ΑΚΟΝΙ και ΛΩΡΟΒΟΥΝΟΣ. Οι λόχοι επιτίθενται όλοι. Το Τάγμα **206** γράφει σελίδες απερίγραπτου ηρωϊσμού στις βουνοκορφές της

Τηλλυριάς.

Στο βραχώδες μέρος του Ακονιού υπήρχαν τέσσερα ισχυρότατα πολυβολεία των στασιαστών, τα οποία διελύθησαν κυριολεκτικώς εις διάστημα λίγων μόνο λεπτών.

Ο οπλισμός των Τούρκων που βρέθηκε στην περιοχή αυτή ήταν σημαντικός, όλα σχεδόν τα όπλα ήταν αμερικανικής προελεύσεως. Τα οχυρά τους πάρα πολύ στερεά, καμωμένα από μπετόν αρμέ. Τα χαρακώματα τους τα είχανε δημιουργήσει με εκρήξεις.

Τι χειιάζονται όμως όλοι όλα αυτά όταν ιδανικά δεν υπάρχουν;

7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1964: Τα ηρωϊκά παιδιά της Κύπρου με την καρδιά γεμάτη πίστη και φλόγα, πίστη για τα υψηλά και τα μεγάλα ιδανικά της φυλής μας και με την άσβεστη φλόγα του ελληνισμού στην ψυχή, γονατισμένα μπροστά το εικόνισμα της Παναγιάς της Χρυσοπατερίτισσας προσεύχονται.

Το Τάγμα **216** θα δώσει σε λίγο το παρόν του εις την φωνήν της Πατρίδος.

ΩΡΑ **12** Μεσημβρινή.

Ποιος μπορεί να σταματήσει τον άνεμο και την θύελλα, ποιος μπορεί να τα φυλακίσει. Όχι, δεν σταματάει ο άνεμος στο πέραςμα του, ούτε και φυλακίζεται. Αλήθεια ποιος θα μπορούσε, ποιος θα τολμούσε, θα λέγαμε, να σταματήσει την ορμή του Ελληνα στρατιώτη να πνίξει τον ενθουσιασμό του;

Εδώ ταιριάζανε οι στίχοι του Αληθέρη με μια μικρή παραλλαγή.

"Θύελλα νάμουν νέος να σκοτωθώ στην Μανσούρα".

Αυτοί οι στίχοι ανεβαίνουνε στα χείλη του κάθε στρατιώτη.

Προχωρήσανε ακάθεκτοι προς τα υψώματα.

Ενας ανώτερος αξιωματικός λέει:

"Τα υψώματα ήταν σχεδόν κατακόρυφα. Κάναμε δύο ολόκληρες ώρες για ν' ανεβούμε. Κανείς όμως δεν έχασε το θάρρος του. Παιδιά με **15** έως **20** ημερών εξάσκηση....είχανε τον αέρα παλαίμαχων λοκατζίδων.

Πλέκει ο Κύπριος Ελληνας για ακόμη μια φορά

την τίμια ιστορία του προορισμού του με κατάνυξη, αφοσίωση και στοργή, γεμάτος απ' την γνώριμη και ιερή εθνική αντοχή.

Στις **3.30** το απόγευμα της Παρασκευής κατελήφθη από το **216** Τάγμα το πρώτο ύψωμα του Λωρόβουνου. Η μοίρα τραβούσε μπροστά ακολουθώντας τους γενναίους αξιωματικούς. Και ο υπολοχαγός Παπαγεωργίου πιο μπροστά απ' όλους ανεβαίνοντας πρώτος στην κορφή του υψώματος και υψώνοντας τα χέρια φώναξε:

- Αέρα, αέρα... Τους νικήσαμε παιδιά.

Την ίδια όμως στιγμή ένα Τουρκικό βόλι τον κτύπησε στον κρόταφο.

Υψωσε πάλι τα χέρια για να επαναλάβη το "αέρα" αλλά δεν πρόλαβε.

Ο ασυρματιστής πούναι λίγο πιο πέρα τρέχει κοντά του.

- Λοχαγέ, τι πάθατε;

- Τους νικήσαμε... η νίκη είναι δική μας... αέρα... παιδιά, αέρα...

Σκύβει ο ασυρματιστής πάνω απ τον γενναίο νεκρό για να μην σηκωθεί κι' αυτός ποτέ πια πάλι...

Επεσε πάνω στον λοχαγό του νεκρός κι' αυτός, ενώ στο στήθος του απάνω μια λίμνη αίματος σχηματίστηκε.

Ο οπλοπολυβολητής που έρχεται για να βοηθήσει τους νεκρούς πια συντρόφους του είναι το τρίτο θύμα της ημέρας αυτής.

Ο διοικητής της μοίρας δεν λέει τίποτα στους άνδρες του για τον τριπλό αυτό θάνατο... Η φωνή του παραμένει το ίδιο σταθερή όπως και πρώτα... Αυτή τη στιγμή των ανδρειωμένων ο θάνατος, θάνατος δεν λογιέται".

Μείνανε οι ηρωικοί εθνοφρουροί μας για ολόκληρη μέρα δίχως νερό, κάτω από τον καυτερόν ήλιο του Αυγούστου και αναπνέοντας την σκόνη του πολέμου. Κι όμως κανενός δεν έπεσε το φρόνημα κανενός δεν κάμφθηκε. Πολλοί σηκώνονται απάνω για να γίνουν στόχοι των Τούρκων, όχι φυσικά γιατί

θέλουν να πεθάνουν, αλλά για να αντιληφθούν τις θέσεις των εχθρών σαν αυτοί θα τους έβαλλαν.

8 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1964: Το **206** Ταγμα κάνει γενική επίθεση. Τα υψώματα Ακόνι, Βουνί, Φιλοκάστρι και Λωρόβουνο βρίσκονται πια στα χέρια μας. Μέχρι το μεσημέρι πέφτει και το τελευταίο ύψωμα των στασιαστών, η Μάλη. Λίγο πιο ύστερα ανακαταλαμβάνεται και η Μανσούρα από το **206** τάγμα.

Οι Τούρκοι χάσανε πια την ηρωϊκήν τους Μανσούρα, το "προπύργιο" τους, το "απόρθητο τους φρουριο", το "άντρο" τους.

Το **216** Τάγμα βρίσκεται τώρα στην περιοχή Παχιάμμου. Μαζί τους ο θρυλικός αρχηγός Γεώργος Γρίβας- Διγενής. Η παρουσία του εμψυχώνει τους νεοσύλλεκτους, που καθώς για πρώτη φορά βρίσκονται κάτω από πολυβολισμό και βομβαρδισμό τα χάνουν προς στιγμή και στέκουν σαν πετρωμένοι. Γιατί τη μέρα αυτή αφού η Τουρκική αεροπορία έκανε την πρώτη αναγνωστική πτήση στην περιοχή της Τηλλυριάς άρχισε να ρίχνη ροκέτες.

Ο Διγενής δεν κρατά όπλο. Κρατά μονάχα την μπαστούνα του. Και σηκώνοντας την ψηλά τρέχει στη μέση των νεοσυλλέκτων και φωνάζει:

- Θάρρος ελληνόπουλα μας. Μη φοβάστε. Η νίκη είναι δική μας.

"Η παρουσία του μας εμχύψωσε", μούπε κάποιο στρατιωτάκι μας και κρατηθήκαμε στις θέσεις μας σταθερά. Ολοι θαυμάσαμε τον Αρχηγό που ενώ μάταια ο υπασπιστης του του φωνάζε "Καλυφθείτε αρχηγέ, μας βομβαρδίζουν", αυτός ατάραχος εξακολουθούσε να δίνει οδηγίες στους εθνοφρουρους".

Δεν σεβάστηκαν οι βάρβαροι ούτε το σήμα του Ερυθρού Σταυρού ούτε εκκλησίες, σχολεία και χωριά. Μια τέτοια διάκρισις φάνηκε εντελώς περιττή στους ηρωϊκούς πιλότους. Εκείνο που χαρακτηρίζει την επιδρομή αυτή εκτός απ' την βρβαρότητα ήτο και η μεγάλη ατυχία. Ρίχνανε τις ροκέτες στον Παχιάμμο αλλά αυτές πέφτανε επιδεικτικά στα Κόκκινα όπου είχαν καταφύγει πεντακόσιοι περίπου τούρκοι

στασιαστές.

Πώς μπορεί αλήθεια να δικαιολογήσει κανείς μια τέτοια αστοχία.

Το ψέμα σ' αυτή τη περίπτωση είναι το καλύτερο μέσο. Κι' έτσι η Τουρκία με τις φτερούγες της φαντασίας της αναπτυγμένες μετέφερε την ένδοξη Ελληνική Βασιλική Αεροπορία, την ετοποθέτησε πάνω απ τα Κόκκινα και τη φαντάστηκε να τα βομβαρδίζει. Καιρός είναι τώρα να κάνει η Τουρκία την σχετική προσγείωση. Εστω και ανώμαλη και να πάψει να πετά στα σύννεφα.

Οι χειριστές των ανταπορικών μας στον Πωμό κτυπούσαν συνέχεια και ανάγκαζαν τα τουρκικά αεροπλάνα να απομακρύνονται.

Στον Παχύαμμο παρ' όλων τον βομβαρδισμό στρατιώτες των διαβιβάσεων εγκαθιστούσαν συνεχώς καλώδια προς τις γραμμές προωθήσεως.

ΚΥΡΙΑΚΗ 9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1964: Βασικός σκοπός των τούρκων ήταν να κόψουν τις συγκοινωνίες σε έκταση **200** τ. χιλιομέτρων. Η προσπάθεια όμως αυτή αποτυγχάνει και η μανία τους φθάνει στο αποκορύφωμα της. Η ημέρα της **9ης** Αυγούστου είναι η σκληρότερη μέρα για την Τηλλυρία. Ο Πωμός βομβαρδίζεται άγρια και το νοσοκομείο γίνεται ερείπια. Ανάμεσα στα ερείπια του βρίσκονται θαμένοι ιατροί, νοσοκόμοι και τραυματίες. Ένας σορός από τέφρα ήταν ό,τι έμεινε από μια ηρωϊκή αδελφή νοσοκόμα.

Στα Πηγαίνια μια μητέρα μαζί με το παιδί τους καίονται ζωντανοί.

Στον Παχύαμμο η εκκλησία και το σχολείο πέφτουν για να σκεπάσουν κάτω από τα ερείπια τους άμαχο πληθυσμό.

Το δάσος πήρε φωτιά και μια απέραντη έκταση μεταβλήθηκε σε κόλαση πυρός. Εκεί που άλλοτε ανθούσε το πράσινο τώρα δεν βλέπεις τίποτ' άλλο παρά γκρίζα στάκτη...

ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ: Εκεχειρία-κατάπαυση πυρός. Οι στασιαστές τώρα περιορίστηκαν σε μια μικρή περιοχή τα Κόκκινα, που ελέγχεται πλήρως. Μια

τουρκική σημαία κυματίζει εκεί. Η μόνη ίσως που απέμεινε. Μια σημαία που αποτελεί παραφωνία στην όλη σύνθεση του τοπίου. Το κόκκινο της χρώμα με το μισοφέγγαρο απάνω δεν ταιριάζει με το δικό μας ουρανό. Γιατί αυτός είναι τόσο ελεύθερος και απέραντος, τόσο ήρεμος και τόσο γαλάζιος.